

Resolució de l'expedient

Q-01145/2022 (SGC) – 22Q000017-AB i altres (SGB) relativa a la ubicació del centre d'acollida del Baix Guinardó per a la recuperació de persones sense llar amb addicions al costat de l'Escola Mas Casanovas

Expedients SGC: Q-01145/2022, Q-12017/2021, Q-00270/2022, Q-00062/2022, Q-01177/2022, Q-01272/2022, Q-01382/2022, Q-01490/2022, Q-01547/2022, Q-01548/2022, Q-01929/2022, Q-02147/2022

Antecedents

El Síndic de Greuges de Catalunya ha rebut dotze queixes de famílies de l'Escola Mas Casanovas amb relació a l'adjudicació d'un contracte públic a favor de l'Associació Benestar i Desenvolupament (ABD) per a la instal·lació d'un alberg per a persones sense llar amb addicions, a poca distància del centre.

Paral·lelament, la Sindicatura de Greuges de Barcelona ha rebut disset queixes, de les quals tres també es van dirigir al Síndic de Greuges de Catalunya, sobre la instal·lació d'aquest equipament al barri del Baix Guinardó.

En virtut del conveni de col·laboració signat el 22 de desembre de 2021, ambdues institucions acorden coordinar llurs esforços i efectuar una actuació conjunta per tal de donar a la ciutadania un servei de millor qualitat i a les administracions supervisades una resposta única que faciliti el seu seguiment.

En les queixes rebudes per les sindicatures, les famílies i el veïnat expressen la seva preocupació per l'afectació que pot tenir la instal·lació d'aquest equipament respecte a la demanda social de l'escola per efecte de la proximitat d'aquests dos equipaments, tenint en compte les característiques complexes del centre educatiu.

En aquest sentit, l'AFA de l'escola ha mantingut reunions amb l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona durant, com a mínim, el mes de desembre de 2021, de les quals se'n desprèn que les famílies consideren que no s'havia estudiat la idoneïtat de la ubicació amb relació al centre escolar.

Les famílies també expressen la seva preocupació per la manca d'un pla específic de protecció de la infància, per l'escassa informació sobre els recursos que l'Administració posarà a disposició per treballar la situació i per quina serà la seva durada en el temps.

L'escola incideix en el fet que, en els darrers anys, s'ha treballat per donar un nou impuls al centre educatiu (es participa en el projecte Magnet) i es tem que l'emplaçament d'aquest equipament pugui incidir en aquesta trajectòria de treball i en les properes matriculacions.

Per estudiar l'assumpte, en data 11 de gener de 2022, el Síndic de Greuges de Catalunya va demanar informes al Consorci d'Educació de Barcelona i a l'Ajuntament de Barcelona per conèixer la valoració del possible impacte de la instal·lació d'aquest alberg sobre la imatge i la demanda social de l'Escola Mas Casanovas, tenint en compte les característiques particulars d'aquesta escola.

Per la seva banda, la Sindicatura de Greuges de Barcelona, en data 23 de febrer de 2022, va dirigir una petició d'informació a l'Ajuntament de Barcelona per conèixer el Pla de Prevenció, d'Actuació i de Coordinació conjunta amb diferents organismes i serveis per tal de minimitzar l'hipotètic impacte que l'obertura de l'equipament podria comportar als alumnes de l'Escola Mas Casanovas, així com a altres usuaris de les instal·lacions escolars i al veïnat de l'entorn.

Prèviament, en el marc del seu programa "A Peu de Carrer", la Sindicatura de Greuges de Barcelona ha fet visites a l'escola i el seu entorn, mitjançant les quals s'han establert contactes amb l'AFA i l'equip directiu del centre escolar. També ha mantingut contactes amb representats veïnals i de l'Ajuntament, ha estat amatent als Consells de Barri i Plenaris del Consell de Districte en què s'ha tractat aquesta temàtica.

Així mateix, la Sindicatura de Greuges de Barcelona participa, des de la seva creació, a la Comissió de Seguiment que s'ha creat des del Districte d'Horta-Guinardó. Tal com s'ha fet saber a les famílies i l'escola, aquesta institució té el compromís participar de manera permanent en els treballs d'aquesta Comissió i ha dut a terme una tasca de mediació perquè l'AFA de l'escola i Infants Segurs (grup de famílies de l'escola) també en formin part. Per últim, la Sindicatura de Greuges de Barcelona ha visitat el centre d'acollida situat als locals de la Fundació Pere Tarrés al barri de Les Corts, on es van rebre explicacions del seu funcionament per part de les persones responsables.

Els informes sol·licitats per el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona han estat tramesos en data 3 de febrer de 2022, 23 de febrer de 2022 i 11 de març de 2022. Els informes enviats per l'Ajuntament de Barcelona eren, però, documents de treball elaborats al mes de gener de 2022, sense que s'aportés informació actualitzada sobre les actuacions efectivament realitzades fins al març del 2022.

En data 12 de març de 2022, s'ha fet efectiu el trasllat i obertura del nou equipament al districte del Baix Guinardó, en ple període de preinscripcions escolars (del 7 al 21 de març).

A partir de l'estudi dels informes rebuts i el seguiment que s'ha efectuat del cas, ambdues institucions es pronuncien en els següents termes:

Consideracions

Fins a l'any 2020, la ciutat de Barcelona disposava d'una xarxa de quinze centres d'atenció a les drogodependències (CAS), sense recursos de pernoctació. A l'abril de 2020, però, arran de la pandèmia de la COVID-19 i de la necessitat de complir amb la normativa del confinament, l'Ajuntament de Barcelona exposa que es va aprovar un pla de contingència per atendre les persones en situació de sensellarisme. La mesura va suposar l'obertura de nous recursos, entre els que hi havia el centre residencial de llarga durada per a persones sense llar amb addiccions en actiu, ubicat al carrer Numància.

Aquest equipament està contemplat en el Pla d'Acció sobre Drogues i Addiccions de Barcelona 2021-24, concretament a la línia estratègica 4 sobre la millora de l'accessibilitat, major inclusió social, major expertesa i més qualitat dels serveis. L'objectiu 4.3.9 versa, de manera específica, sobre l'ampliació i millora del programa de sensellarisme dirigit a persones grans amb trastorn per ús de substàncies (TUS) o patologia dual. El Pla d'Acció va ser aprovat per unanimitat al Plenari del Consell Municipal de data 26 de novembre de 2021.

L'any 2021, per acord entre el Departament de Salut i l'Ajuntament de Barcelona, l'Agència de Salut Pública de Barcelona va fer la licitació pública per a la contractació del servei per a l'any 2022, que va ser adjudicada a l'Associació Benestar i Desenvolupament (ABD). Aquesta entitat va aportar com a ubicació un nou espai a l'actual Hotel Aristol del carrer Cartagena.

Davant d'aquest fet, d'entrada, el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona recorden que els centres d'acollida per a la recuperació de persones sense llar amb addiccions, així com també el conjunt de centres d'atenció a les drogodependències, són serveis que, si bé a priori poden ser valorats negativament per part de veïnat per la por al possible impacte en la convivència de la zona, estan destinats a l'atenció sociosanitària de persones en situació de vulnerabilitat i a garantir els seus drets bàsics. La seva ubicació en zones urbanes és necessària per promoure l'accessibilitat i la normalització de la seva atenció.

Convé recordar que l'article 43 de la Constitució i l'article 23 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya reconeixen el dret a la protecció de la salut, regulat a la Llei 14/1986, de 25 d'abril, General de Sanitat, a la Llei 18/2009, del 22 d'octubre, de salut pública i a la resta de legislació en matèria de salut, i encomanen els poders públics a crear mesures preventives i els serveis i prestacions necessàries per fer-ho possible. La Carta de drets i deures de la ciutadania en relació amb la salut i l'atenció sanitària estableix el dret de les persones a l'atenció sanitària i als serveis de salut, amb especial protecció per a les persones en situació de vulnerabilitat, com és el cas dels usuaris de l'esmentat centre d'acollida.

Amb tot i això, en relació amb la ubicació final d'aquest o altres equipaments públics, les administracions implicades han d'analitzar quin impacte generen sobre els drets de terceres persones, a fi d'adoptar les mesures compensatòries o preventives que s'escaiguin i de valorar si hi ha alternatives d'ubicació que minimitzin aquest possible impacte.

En relació amb aquest assumpte, l'Agència de Salut Pública de Barcelona exposa que, prèvia a la signatura del contracte, a mes de desembre de 2021, es va analitzar la ubicació de l'equipament en el qual ABD va comunicar que executarien el contracte, i l'adequació de la llicència d'activitat vigent que disposava.

Pel que fa a la ubicació, l'Agència de Salut Pública de Barcelona informa que es va valorar sota criteris de factibilitat i amb el coneixement de les diferents opcions que havia estudiat l'entitat que la ubicació era adequada. Es va considerar positiu que el centre pogués situar-se a la mateixa ciutat de Barcelona, valorant-se favorablement la proximitat amb el teixit social i comercial de la zona, la disponibilitat d'equipaments propers en l'àmbit sociosanitari i la facilitat de coordinació amb la xarxa de serveis que han de garantir una atenció adequada de les persones usuàries.

La mateixa Agència de Salut Pública de Barcelona, però, en el seu informe, reconeix que s'ha analitzat el possible impacte que pot tenir la ubicació d'aquest servei per a l'Escola Mas Casanovas, situada a pocs metres de l'Hotel Aristol. Es conclou, però, sense més argumentació, que no hi ha previsió d'un impacte negatiu.

En relació amb aquest assumpte, el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona constaten que l'Escola Mas Casanovas és un centre amb una composició social desfavorida si es compara amb les escoles del seu entorn. Malgrat que, en els darrers anys, ha tendit a reduir la seva complexitat, l'Escola Mas Casanovas continua essent el centre de la seva zona de proximitat amb un percentatge d'alumnat amb necessitats educatives específiques més elevat (41,3%), conjuntament amb l'Escola de les Aigües, l'Escola de Torrent d'en Melis i el centre concertat Acis Artur Martorell. També és una de les escoles amb una demanda més feble (52 sol·licituds per cada 100 places), conjuntament amb l'Escola Torrent d'en Melis i el centre concertat Castro de la Peña, segons dades del curs 2021/2022 (vegeu la taula següent).

Taula. Demanda i composició social dels centres de la zona (2021/2022)

Nom centre	Oferta inicial	Oferta final	Sol·licituds	Sol·licituds / Oferta inicial	Sol·licituds NESE B	Matrícula	% NESE P3	% NESE
Escola 1	50	50	42	0,84	6	48	4,2	29,8
Escola 2	25	25	48	1,92	3	25	8,0	13,8
Escola 3	25	25	22	0,88	3	25	16,0	17,3
Escola Mas Casanovas	25	25	13	0,52	5	15	6,7	41,3
Escola 4	25	25	27	1,08	0	25	8,0	16,2
Escola 5	50	50	44	0,88	4	50	0,0	15,0
Escola 6	50	50	23	0,46	3	33	24,2	34,9
Escola 7	50	50	36	0,72	4	39	12,8	15,9
Escola 8	25	25	15	0,60	3	15	13,3	32,8
Escola 9	25	25	7	0,28	0	8	12,5	15,6
Escola 10	100	100	63	0,63	0	66	9,1	6,5
Escola 11	50	50	46	0,92	0	47	2,1	8,5
Escola 12	100	100	82	0,82	5	86	7,0	4,4

Font: Departament d'Educació.

Des de la perspectiva de la defensa de drets, cal tenir present que el fenomen de la segregació escolar suposa una vulneració dels principis de no discriminació, d'igualtat d'oportunitats i de cohesió social en l'exercici del dret a l'educació, protegits per la Convenció de Nacions Unides dels drets dels infants i per la legislació en matèria d'educació.

Més específicament, la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, regula en el seu article 2 els principis rectors del sistema educatiu i estableix, entre aquests, "la universalitat i l'equitat com a garantia d'igualtat d'oportunitats i la integració de tots els col·lectius", "la inclusió escolar i la cohesió social" o "la qualitat de l'educació, que possibilita l'assoliment de les competències bàsiques i la consecució de l'excel·lència, en un context d'equitat.". Pel que fa al procediment d'admissió d'alumnat, en l'article 4, referit a l'accés al sistema educatiu, aquesta llei estableix el "dret a accedir en condicions d'igualtat al sistema educatiu". Així mateix es fa en el capítol II, referit a l'escolarització: l'article 46.1, sobre el procés d'accés als llocs escolars, estableix que "Aquest procés es regeix pels principis d'equitat, inclusió educativa, foment de la cohesió social i respecte al dret a l'elecció de centre dins l'oferta educativa disponible en cada moment.", i afegeix a l'article 46.2 el deure de "garantir la distribució adequada i equilibrada dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu entre tots els centres".

El març del 2019, el Departament d'Educació i el Síndic de Greuges van subscriure el Pacte contra la segregació escolar a Catalunya, juntament amb la majoria de municipis de més de 10.000 habitants (entre els quals hi ha l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona) i dels membres de la comunitat educativa (entitats municipalistes, patronals dels centres concertats, sindicats, federacions d'associacions de famílies d'alumnat i entitats de referència en l'àmbit de l'educació) i de l'arc parlamentari i institucional.

Un dels elements estratègics per al desplegament del Pacte contra la segregació escolar a Catalunya era l'aprovació del Decret 11/2021, de 16 de febrer, de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya, que incorpora la lluita contra la segregació escolar com a objectiu prioritari en la gestió de l'admissió d'alumnat.

El Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona recorden que la segregació escolar està molt relacionada amb la tria de centre per part de les famílies i amb la seva tendència, a través del procés d'admissió d'alumnat, a distribuir-se de manera desigual en el conjunt de l'oferta. Aquesta segregació s'evidencia amb nivells de demanda i amb perfils socials d'aquesta demanda clarament diferenciats entre els diversos centres.

Amb caràcter general, l'experiència constata que la imatge social dels centres, per bé que pugui no estar fonamentada en raons objectives, pot tenir un fort impacte en els nivells de demanda dels centres en el procés d'admissió d'alumnat, en el sentit de consolidar la demanda dels centres amb una imatge més positiva, i debilitar la demanda dels centres més estigmatitzats.

La ubicació d'un centre d'acollida per a la recuperació de persones sense llar amb addicions al costat de l'Escola Mas Casanovas pot afectar la imatge del centre i dificultar la consolidació de la seva demanda social, si la proximitat al centre s'identifica com un fet negatiu per part de les famílies de la zona.

En l'informe LA SEGREGACIÓ ESCOLAR A CATALUNYA (II): CONDICIONS D'ESCOLARITZACIÓ, lliurat al Parlament de Catalunya a novembre de 2016, el Síndic de Greuges de Catalunya aportava algunes dades sobre el procés d'admissió corresponent al curs 2016/2017 en les que es posava de manifest la relació existent entre nivell de demanda del centre i composició social.

Aquest informe constata, per un costat, que, si es prenen com a referència només els municipis amb més d'un centre (on el dret de tria pren més sentit), en el procés d'admissió d'alumnat a P3 corresponent al curs 2016/2017 a Catalunya el 32,3% dels centres va tenir sobredemanda (més sol·licituds en primera opció que places en oferta), mentre que un 30,2%, una demanda feble (menys d'un 75% de places sol·licitades en primera opció sobre el conjunt de l'oferta de places). I per tipologia de centre, hi ha més centres d'alta complexitat amb demanda feble (inferior al 75% de l'oferta) (42,1%) que centres de baixa complexitat (23,2%).

I per un altre costat, les dades també constaten que els centres amb una demanda més feble (amb menys sol·licituds i amb una ràtio demanda/oferta més baixa) tendeixen a tenir un percentatge d'alumnat estranger i d'alumnat amb necessitats educatives específiques més elevat que els centres amb una demanda més consolidada. Així, per exemple, els centres amb menys de 25 sol·licituds tenen, de mitjana, un 17,7% d'alumnat estranger i un 8,6% d'alumnat amb necessitats educatives específiques, mentre que els centres amb més de 75 sol·licituds, tres vegades menys, un 4,8% d'alumnat estranger i un 2,6% d'alumnat amb necessitats educatives específiques.

Dit això, l'experiència també constata que la ubicació de centres per a l'atenció de persones amb problemes d'addiccions propers a centres escolars no ha de tenir necessàriament un impacte negatiu sobre la imatge del centre i la seva demanda social.

En aquest sentit, el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona han analitzat l'impacte que va tenir la ubicació del centre d'acollida per a la recuperació de persones sense llar amb addicions al carrer Numància i no han detectat un impacte negatiu sobre la demanda social de l'Escola Anglesola, que era el centre escolar més proper (ubicat just al costat). L'Escola Anglesola va tenir en el procés d'admissió d'alumnat corresponent al curs 2021/2022 més sol·licituds (69) que l'any abans de la instal·lació del centre d'acollida (40) (vegeu la taula següent).

Taula. Evolució de la demanda i composició social dels centres escolars propers a la ubicació actual del centre d'acollida per a la recuperació de persones sense llar amb addicions al carrer Numància (2018/2019, 2021/2022)

Nom	2018/2019				2021/2022						
	Oferta inicial	Oferta final	Sol·licituds	Matrícula	Oferta inicial	Oferta final	Sol·licituds	Matrícula	% estrangers P3	% estrangers	% NEE
Escola Anglesola	40	44	40	41	46	46	69	46	13,0	19,2	16,4

Font: elaboració a partir de dades del Departament d'Educació.

De fet, l'Ajuntament de Barcelona informa que el centre residencial del carrer Numància, que porta un any i mig en funcionament, amb una ocupació de 50 places, està ubicat al costat de tres centres escolars i un centre poliesportiu, sense que hi hagi hagut cap situació de conflicte amb la població escolar durant el temps en què l'equipament ha estat en funcionament.

L'Ajuntament de Barcelona afegix que altres centres d'atenció a les drogodependències que atenen a persones amb consum actiu, també estan ubicats en zones urbanes properes a parcs

infantils, centres escolars o centres esportius, sense que hagin provocat incidents amb persones d'aquests equipaments.

Fetes aquestes consideracions, el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona constaten que el Districte d'Horta-Guinardó ha generat un espai de treball transversal amb el conjunt de serveis de territori (serveis tècnics, Guàrdia Urbana, neteja, parcs i jardins), l'Agència de Salut Pública de Barcelona, dos departaments de l'Institut Municipal de Serveis Socials d'Intervenció a l'Espai Públic (Servei d'Atenció Social al Sensellarisme i Servei de Gestió de l'Espai Públic) i el Consorci d'Educació de Barcelona per valorar el desplegament del servei a la zona.

El Districte d'Horta Guinardó també ha elaborat un *Pla específic per a l'escola Mas Casanovas en relació a la implantació del Centre d'acollida Baix Guinardó* (document de treball en procés d'elaboració, amb data 20 de gener de 2022). Aquest pla serà coordinat pel Districte d'Horta-Guinardó i té per objectius:

1. Acordar amb l'equip directiu i professionals del centre escolar les necessitats i accions convenients a dur a terme per abordar-les, amb l'objectiu que el nou recurs que estarà proper a l'escola tingui una bona relació de veïnatge i afavoreixi la línia educativa i de treball del centre.
2. Aconseguir una bona acceptació per part de les famílies del centre escolar, i per tant, que donin resposta als temors expressats.
3. Mantenir una relació estreta amb l'escola, tant amb l'equip professional com amb l'AFA, per tal de poder tractar conjuntament les propostes que l'equip o l'AFA considerin.

Entre d'altres actuacions, aquest pla, actualment provisional, preveu un treball amb l'equip directiu de l'Escola Mas Casanovas amb els objectius de:

- a) Definir com donar a conèixer el projecte a les persones professionals del centre escolar.
- b) Conèixer la percepció de la influència que el nou equipament pugui tenir en el projecte de l'escola, en el seu funcionament o altres aspectes.
- c) Valorar específicament els projectes: programa Magnet, protegim Escoles i Transformem els Patis, com a projectes singulars de gran valor a potenciar, així com els que des de l'escola s'identifiquin.
- d) Acordar les actuacions necessàries a implantar.
- e) Acordar com prefereixen mantenir la coordinació i seguiment del projecte.

Aquest pla reconeix "la preocupació que la proximitat entre ambdós centres pugui dificultar en els objectius que s'estan treballant a través del Programa Magnet, orientat a la lluita contra la segregació escolar. És per això que s'ha considerat constituir un grup de treball específic per aquest projecte, per determinar accions que potenciïn la matriculació en el l'escola i la bona valoració que les famílies del barri tinguin de l'escola."

Així mateix, l'Ajuntament ha posat els mitjans per assegurar la presència de dues mediadores als voltants de l'escola per atendre les inquietuds de les famílies en els horaris d'entrada i sortida escolar. També ha impulsat un pla de comunicació amb el veïnat de la zona i el teixit

comercial del barri per donar a conèixer el funcionament i organització del nou centre d'acollida.

L'Ajuntament de Barcelona manifesta que coordinarà els serveis de neteja, Guàrdia Urbana i Mossos d'Esquadra per tal que la zona veïna de l'equipament sigui un entorn segur. I assegura que impulsarà actuacions per donar visibilitat al projecte educatiu de l'escola, per tal de promoure la seva demanda.

Per últim, el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona constatem que hi ha hagut recentment un treball de coordinació amb l'AFA de l'Escola Mas Casanovas per a millorar l'accés a l'entorn escolar. Fins ara, però, no ha estat possible coordinar amb la comunitat escolar actuacions per acompanyar el procés d'obertura del centre.

El Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona tenen constància que l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona s'han compromès a donar resposta a diferents demandes de la direcció del centre per a la consolidació del projecte educatiu del centre, sense que aquestes constin en els informes tramesos a aquestes institucions.

Recomanacions

En vista d'aquestes consideracions, el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona demanen a l'Ajuntament de Barcelona i al Consorci d'Educació de Barcelona **formalitzar l'elaboració d'un Pla d'Acció Integral i de Coordinació entre els diferents serveis del territori, amb la participació de les diferents parts afectades, especialment els membres de la comunitat educativa de l'Escola Mas Casanovas.** Un dels objectius prioritaris d'aquestes actuacions ha de ser evitar l'impacte de la ubicació d'aquest equipament a la demanda social de l'Escola Mas Casanova.

En aquest sentit, el Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona demanen a l'Ajuntament de Barcelona i al Consorci d'Educació de Barcelona la concreció de les **actuacions previstes per a la consolidació del projecte educatiu de l'Escola Mas Casanovas i per a millorar la seva demanda social i la resposta a les peticions formulades per la direcció del centre quant a plantilles, inversió en la infraestructura i dotació de material, entre d'altres.**

Adicionalment, aquest pla ha de comptar amb l'aplicació dels instruments previstos en el Decret 11/2021, de 16 de febrer, de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya, per combatre la segregació escolar del centre.

El Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona recomanen al Districte d'Horta Guinardó **seguir esmerçant esforços per garantir el diàleg amb la direcció de l'Escola i l'AFA.**

El Síndic de Greuges de Catalunya i la Sindicatura de Greuges de Barcelona també demanen al Consorci d'Educació de Barcelona que trameti a aquestes institucions les **dades de sol·licituds de preinscripció i d'oferta inicial de places de l'Escola Mas Casanovas en el procés d'admissió**

per al curs 2022/2023 a P3, així com també les dades de sol·licituds de preinscripció presentades per alumnat ja escolaritzat al centre durant el curs 2021/2022 de P3 a 5è de primària i que han sol·licitat un canvi de centre en l'esmentat procés d'admissió.